

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Vodstvo družbe ss. Cirila in Metoda v Ljubljani

je imelo dné 5. avgusta 1886 ob 3. uri popoldne svojo 2. sejo. Navzočni so bili vsi odborniki razven jednega v toplicah bivajočega.

Vsled sklepa odborovega v 1. seji izvršili so dotični gospodje svoj nalog. G. Iv. Hribar prebere oklic do slovenskega občinstva, g. Svetec navod in pouk za ustanovljenje podružnic. G. Vrhovnik je po tajništvu že izročil spis o družbi ss. Cirila in Metoda. Vse to se bo primerni poti v več tisoč izvodih spravilo mej naše ljudstvo.

Tajnik prečita zadnji zapisnik. Dr. Vošnjak poroča o doposlanih denarjih.

Odbor sklene ustanoviti „otročko zabavišče“ v važnem mestu na Slov. Štajerskem ter privoli za to potrebno vsoto.

Neki odbornik se pooblasti, da par nabiralnic preskrbi za jeden kraj na Štajerskem, ki se je za to oglasil.

Odbor sklene podružnicam poslati oklic, naj z veseljami ali predavanji skušajo množiti prihodke, ker brez izdatnih dohodkov bi družba ne dosegla svojega namena.

Vsem podružnicam razposlala se bo tiskovina, na kateri vodstvu naznanijo svoje oficijalno ime (kakor so si ga v pravilih izvolile), stalno načelnništvo, število udov itd. S tem se jim bo ob jednem olajšalo uradovanje in se bo omogočila točna registratura vseh podružnic. Nekaj podružnic dozday niti ni redno prijavljenih glavnemu vodstvu.

Ustanovitev dveh podružnic, v Podgradu v Istri in v Šempasu na Goriškem, vodstvo radostno vzame na znanje, želeč, da jih rodoljubi i po drugod hitro snuju, kjer se le vsaj 20 letnih članov zglasi.

Še jedenkrat opozarjamo, da naj podružnice dopisujejo pod naslovom: „Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“.

Domača obrtnija na Dolenjskem.

Domačo obrtnijo ali industrijo imenujemo izdelovanje raznih reči, katere sicer rokodelci delajo, a so se tudi kmečki ljudje poprijeli, in sicer radi

tega, ker rokodelcev bilo ni, in ker je kmet in njegova družina sam dosta časa imel, da je po zimi ob slabem vremenu in po noči se tega in onega lotil. Premalo zemljišča ali pa nerodovitno zemljišče ga tudi rediti ni moglo; zato se je lotil še nekakošnega rokodelstva, ki je pa samo njegov postranski zaslužek, kateri tudi ni davku podvržen.

Leseno robo izdelujejo v ribniškem, kočevskem in v laškem okraju. Delajo škafe, čebre, sode, kadi in drugo posodje, največ po zimi in spomladi. Les nakupujejo v gozdu, kjer ga na doge zrežejo in potem doma izdelujejo. Iz lesa pa tudi rezlajo: žlice, lopate, cepce. Izrezujejo pa v gozdu in doma kadunje, neške in razno posodje za žito. Lesene obroče so v teh krajih ugibali v prejšnjih časih z roko, zdaj imajo v ta namen valarje-stroje, lesene in železne. Delajo pa razne obode za škatlje, sita in rešeta. Lesenih obročev in obodov se v ribniškem okraju naredi do 300.000 in pa do 125.000 rešet in sit na leto.

Okoli Sodražice, Zadolg in Zamosteca (v laškem okraju) delajo tudi lesene skledе in pladne, kjer se tudi nekaj pečajo z leseno robo. Iz kočevskega okraja so izvažali neobdelane palice in jih pošiljali v tuje dežele, od koder so potem izdelane palice za sprehod v Avstrijo prihajale. Nekaj lesne industrije je tudi v črnomaljskem in metliškem okraju.

Lončarija je v ribniškem okraju (posebno Dolenja vas) znatna, a menimo, da je to bolj samostalna obrtnost nego postranski zaslužek pri kmetijstvu.

Pletenje košar je po nekaterih krajih na Kranjskem imenitna domača industrija. Začetkoma so pletli koše, jerbases in enake reči le za domačo potrebo, a zdaj se že te robe proda precej v druge kraje. Na Dolenjskem pa se s tem pečajo menda le v ribniškem okraju nekoliko. Sibe, vitre dobé iz vrb, ki rasto ob bregovih Save, Ljubljanice in drugod. Po poročilu kranjske kupčijske in obrtne zbornice od l. 1875 izdelala se na Kranjskem na leto kacih 15.000 košar in košaric, ki so vredne do 15.000 gold.(? Vr.) Ta stroka domače industrije pa bi se še vse bolj povzdignila, ako bi ljudje znali umno izrepati prave vrbe in fine košare izdelovati.

To bosta učila naše ljudstvo dva gospoda učitelja (Cepuder v Litiji in Funtek v Št. Vidu pri Zatičini), ki sta se na Dunaji učila umne vrboreje. Gospod Funtek je že začel učiti. Prosili bi njega in slavni deželni odbor, ki ga podpira, naj bi hodil učiti še po družih farah, kedar jih bode v Št. Vidu izučil.

Slam nate jerbace, štorje izdelujejo v vaseh pod Ljubljano, posebno v šmarški fari. Okoli Ljubljane proti Vrhniki naredé posebno veliko brezovih metelj. V vel. laškem okraju zobnike (Zahnstocher) pa male dvokolnice. Ker se Belokranjci in Kočevarji oblačijo največ v belo platno, zato je v kočevskem, črnomaljskem in metliškem okraju izdelovanje platna imenitno delo. Krtače in čopiče izdelujejo menda kot domači obrtnijski izdelek tudi v ribniškem okraju. V zatiškem okraju delajo robce ali rute za glavo in za žep in jih lepo obrobijo ali vezejo (štikajo). Po vsem Dolenjskem, kakor sploh po Kranjskem delajo po zimi orodja, katerih potrebujejo pri kmetijstvu in gospodarstvu, recimo: vile, grablje, razne ročaje, cepce, plužna in druga kolesa. Tako robo tudi vozijo na bližnje in daljne sejme.

S tem, kar smo navedli, smo pa tudi vse povedali o dolenski domači industriji, ki nikakor velika ni in velikih zaslužkov našim ljudem ne daje. Tako je torej pri nas, velika, mala in domača obrtnija majhna; nerazvita in le v povojih še. Ali je potrebno, ali je mogoče in kako bi bilo mogoče, da bi se obrt po Dolenjskem povzdignil, o tem bomo govorili v prihodnjem spisu. Prosimo pa, naše častite bralce, da bi nam poročali o domači obrtniji, ki je v tej ali unej fari doma. Mi nimamo dovolj znanja, da bi o vseh župnijah in okrajih pravo in resnično poročali. Kar smo tu povedali, posneli smo iz knjige, ki je reči popisovala, kakoršne so bile pred 15 leti že. Od takrat se je pa že veliko spreobrnilo. V nekaterih vaseh so morebiti opustili že takrat navadno domačo obrt, v drugih krajih pa se morebiti poprijeli novega obrta. Tudi bi nam vstreženo bilo, da se nam poroča, ali se ljudem obrt spleča, in če se ne; kaj zadržuje, da ljudje svojih izdelkov v denar spraviti ne morejo.

Trtna uš.

Ta strašna uničevalka vinogradov bojda že tudi po Halozah začne izsesavati trtne koreninice. Na Bizeljskem je že več sto oral popadenih, mnogi vinogradi so se posušili, drugi le še hirajo, brez grozdja. Ravno tako na Kranjskem, kjer se je sicer še le predlanskim našla trtna uš, pa se širi gotovo že dalje časa. Sredstva proti trtni uši ni nobenega, to so pokazale razne skušnje na Francoskem, kjer je četrti del vseh vinogradov že uničen

in povsod drugod, na primer na Ogerskem, Italijanskem, Španjskem itd. Naš trs se posuši, kedar ga trtna uš napade, prej ali slej, naj se mu še tako dobro prignoji in naj se zatira z žveplovim ogljikom.

Ako si hočemo ohraniti vinograde, opuščati moramo domači trs in zasaditi ameriško trsovje. To je dognano in na Francoskem, kjer to storé, že imajo 60.000 do 70.000 oral zasajenih z ameriško trto. Takih trt pa je več plemen. Podobne so si v tem, da jim glodanje trtne uši ne škoduje menda zato, ker so se v Ameriki nanje privadile. Sicer pa so trsi različni, kakor naši domači, so beli in rdeči in vrh tega še taki, kateri ne dadó dobrega grozdja, temuč se morajo požlahniti. Takšen trs je riparija, ki slovi za najbolj stanovitnega. So pa tudi trsi, ki dajejo vino, ne da bi jih trebalo še le požlahniti, na primer: trs York-Madeira, Clintor, Otelo, Jaguez itd. Vino je rdeče ali črno, ima s početka okus, kakor vino iz znane trte Izabele, po pretakanju pa se zboljša in je prav pitno. Na Dunaji smo letos, ko smo zborovali za stran ravnanja proti trtni uši, poskušali rdeče vino iz ameriške trte Jaguez, 5 ali 6 let staro in vsem je dopadlo.

Pri tem posvetovanju se je tudi sklenilo, prositi vlado, da naj ona skrbi za take velike trsnice, iz katerih bi vinorejci dobivali ameriške trte ali vsaj šibe zastonj ali po nizki ceni. Kajti ne le v krajih, kjer je že trtna uš, naj še sadé taki trsi ampak tudi tam, kjer se dozdej še ni našla trtna uš, moramo se pripravljati na njeni prihod. Vsak vinogradnik naj vsaj nekaj ameriških trsov zasaди, da bo v slučaju, ko se bliža trtna uš, že imel trse, iz katerih bo jemal rozgve za novo zasajenje.

Na Štajerskem ima vinorejska šola v Mariboru ameriško trsnico, pri Slovenski Bistrici napravili so si tudi tako trsnico, na Bizeljskem je že precej ameriških trsov zasajenih. Za Kranjsko je vlada letos napravila trsnico pri Kostanjevici in uložiti dala 38.000 trsov, toda skoraj samo riparie, ki se mora požlahnjevati, kar bo težavno za vinogradnike tem bolj, ker se tak požlahnjen trs ne sme pogrobati. V Ormužu ima gosp. dr. Geršak vinograd zasajen s trto Yorko-Madeira, ki je po izreku profesorja Roeslerja obstoječa proti trtni uši in ki daje brez cepljenja rdeče, še dovolj okusno vino. Le cena za šibe (4 do 5 gl. za 100) zdi se nam previsoka. Ker v Ormožu še ni trtne uši, smejo se šibe razpošiljati na vse kraje, vkořeninjeni trsi pa se ne smejo nikamor pošiljati.

K vsem nadlogam zadela je vinogradnika še krivica, da mora od vinogradov silno velike davke plačevati in da tako obdačenje bi po prejšnjih postavah tudi tačas ne ponehalo, kedar je vinograd od trtne uši uničen. Še do letošnjega leta morali

so vinogradniki odrajtovati davek od svojih po trtni uši posušenih vinogradov, kakor da bi jim donášali polne sode vina. Leta 1885 pa je vendar sklenil državni zbor, da se od takih opustošenih vinogradov plačuje davek le za tisto kulturo, za katero odslej rabi lastniku, na primer za pašo, njivo, gozd, travnik. Ker se je pri posvetovanji te postave vlada ustavljala, da-si so jo gorko priporočali poslanci iz vinorodnih krajev — govoril je za njo tudi pisatelj teh vrstic, — bati se je bilo, da ne bode potrjena. Toda sklepom poslanske zbornice je pristopila tudi gospodska zbornica, in cesar je dné 27. junija 1885 potrdil postavo. Proglašena pa je bila v državnem zakoniku še le 5. januarja 1886 z dodanimi uredbami finančnega ministerstva.

Ker je ta postava prav imenitna za vinorodne kraje, kjer že razsaja trtna uš, sploh pa bo s časom koristna za vse vinogradnike, hočem razkladati važnejše določbe, da se bodo vedeli vinogradniki po njih ravnati in ne bodo po nepotrebnem plačevali višjih davkov.

(Konec prihodnjč.)

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Važnih političnih dogodkov ni. Vsi imenitni in visoki gospodje, ki imajo v politiki odločivne besede, bivajo v tem času v kakih toplicah. Tu se razgovarjajo o dalnem delovanji.

Tudi naš in nemški cesar sta se sešla v Gastajnskih toplicah dné 8. t. m. Narod je vladarja navdušeno pozdravljaj. Časopisi ugibljejo po svoje, kaj se bodeta dogovorila visoka gospoda in njih ministri, ki ju spremljajo. Upajmo, da nam je ta shod porok miru.

V 15. dan avgusta bodo v **Budapešti** pričeli praznovati dvestoletnico, da je bila leta 1686 Turkom vzeta Budimska trdnjava.

Dné 1. avgusta pa so imeli tu ljudski shod. Ob tej priliki so nespametno čekali o avstrijski armadi. Vendar le jih je ta pred dve sto leti rešila turškega robstva. Ako bi bili ostali pod turškim jarmom, javeljne bi bili dosegli to stopinjo omike pa tudi oholosti naši Ogrji. Bili bi jednaki ubogi raji v Bosni in Hercegovini, katerim je svobodo prinesla pred nekaj leti še le naša vrla armada.

Štajerski Slovenci so imeli v **Sevnici** dné 9. avgusta volilni shod. Navzoči so izrekli zupanje svojemu dež. in drž. poslancu Vošnjaku in Jermanu. Tudi so jednoglasno sklenili resolucijo, naj delajo slov. državni poslanci skupno na to, da se zopet odstrani povišana šolnina na srednjih šolah, upelje pa naj se davek za borzo, špirit, tobak in plin.

Kolera po **Trstu** in okolici osobito v Ricmanjih, Socergi, Barnobicah in Fijanoni še vedno zahteva svojih žrtev. V Ricmanjih je umrl za kolero tudi ondotni župnik. — Jedni žalostni glasovi o koleri dohajajo tudi še iz Reke.

V **Ulanovem** v Galiciji je pogorelo v teku desetih minut 200 poslopij, več nego 400 ljudi je brez strehe.

Te dni se je odpeljal iz **Dunaja** vlak z romarji, ki so se podali na slovečo božjo pot v Lurd na Francoskem. Tudi nekaj Slovencev iz Kranjske in Štajerske se je vdeležilo te božje poti.

Kaj je novega po širokem svetu?

Na **Irskem** delavci zopet rogovilijo. Na otoku Tirce so se ljudje uprli. Povod je agrarno vprašanje. Angleška vlada je poslala tje veliko vojakov, da zaduše upor. Na Srakem ne bode dotlej mirú, da vlada istinito vstreže željam zatiranega naroda.

Iz **Črnogore** se poroča, da so se Črnogorci in Turki zopet nekoliko skavsali ob reki Tari. Povod je bila meja, katero je komisija odločila Črnogorcem, Turki bi jo bili pa radi nazaj dobili.

Iz **Carigrada** se poroča, da je nekdo streljal na velikega vezirja, vendar ga ni zadel. Baje so mu po krivici uradniki ugrabili imetje. To ga je napotilo k temu činu.

Že smo omenili, da **nemški cesar** biva na Avstrijskem.

V **Heidelbergu** so te dni praznovali petstoletnico ondotnega vseučilišča.

V **Fuldi** pa so se zbrali nemški škofje dne 8. avgusta k zborovanju, da se posvetujejo o cerkvenih zadevah.

Iz **Rima** poročajo časopisi, da so sv. oče podpisali pogodbo, vsled katere bode imela cerkev svojega zastopnika v Pekingju, glavnem mestu kitajskega cesarstva.

Tudi po **Laškem** zlasti **Florenci** se zopet prikazuje kolera.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

. Zboljšuj pašnike! Po naši sicer lepi domovini imamo vendar strašno slabe pašnike, od katerih nema ni človek ne živina ničesar. V njih večkrat ne raste drugo, kakor kakošen malovreden grmiček in kakošna strupena rastlinka. Pašniki se s tem zboljšujejo, da se nepotrebno grmičje in robidje poseka, toda okolo pašnikov se za ograjo lahko pusti in še navlašč zasadi dobro in koristno grmovje. Po pašnikih naj se odstrani vse kamenje, ki se pa lahko porabi za ograjo ali za staje. Škodljive rastline naj se izkopljejo in sežgó. Razumen kmetovalec naj gleda tudi na to, da pastirji na pašnikih lenobe ne pasejo namesto živine.

Priden pastir ima na paši vedno dosta dela; naj pazi na živino, a naj tudi pašnike snaži. V nekaterih krajih imajo pastirji na dolgih palicah nasajene male motike, s katerimi plevel izkopavajo, stopinje za živino poravnajo. Posebno so kravjeki za pašnike zelo škodljivi, ako se skoro ne razbrskajo.

O zboljšani pašnikov z posebnim ozirom na Dolenjce govori g. V. Rohrmann (dolenjski rojak) pristav na slapski šoli, ki je izkušen in učen mož v teh zadevah, v „Kmetovalcu“ sledeče važne besede:

„Vsaj se pa res živina po naših gmajnah le revno pase in redi. Da! V večini naših razmer lahko rečemo, da je ravno toliko vstreženo živini, če jo gonimo po končani zimski hlevski reji na pašo, kakor da bi se šlo „iz dežja pod kap“. Navadno imamo radi naše nebriznosti in malomarnosti gmajne, ki so le pičlo obraščene s pritlično travo tako, da žival komaj muli. In še ta trava nima nobene spodraščljivosti, sosebnost če je leto suho. Šopiri se in gospodari po teh gmajnah pa vsakovrstno pritlično grmičje, kakor brinj, črni trn i. t. d., potem sitna in škodljiva plevelna zelišča, kakor gladež, osat, podlesk itd. Kjer je pa lega pašnika močvirna, rodé se zopet na škodo le kisle trave, kakor ločnice, biči in razne druge ojstrice. Ruša je toraj jako revna in postaja leto za letom slabša. Ni se nam tegadel čuditi, da se živina po takih praznih gmajnah le revno preživi, vsaj so iste v pravem pomenu besede le gole „pušče“ — zemljišča, za kojih obdelovanje in oskrbovanje se živ človek ne briga. Na takih pašnikih se živina le v prvem času paše malo boljše počuti, ko pride namreč iz zaduhlega hleva in pičle zimske reje na prosto, na sveži zrak in do frišne trave. Prvi čas se še tudi parkrat najé, pozneje pa navadno le lačna sém ter tjé tava in hodi lačna domu, to še posebno, če je poletje suho. S takim tavanjem pa zgubi živina res na mlečnosti in shodi le rušo, da je še manj spodraščljiva.

Te gmajne pa niso le na sebi — to je, v dajanji užitka — toli revne in slabe za pašo živine; marveč se tej nepovoljnosti pridruži še nespameten način njih porabe za pašo. Tu se nanežene vsa molžna domača živina na kup: goveda, konji, prešiči, ovce, gosi itd. in prepušča vse nedoraslim otrokom v varstvo in nadzorovanje!

Kaj so temu posledice? Nerazumni otroci kot pastirji se po gmajnah le zbirajo sebi v zabavo, mesto da bi varovali živino. Vsako drugo početje jim je mar, le živina ne! Tu se igrajo, razgrajajo, se pohujšujejo, preklinjajo in navadijo vseh slabih nprav in napak, ki rade obvisé in kvarijo pozneje doraslega človeka; tu kurijo in se vadijo krasti, kar jim je pri roki, kakor koruzo, krompir, sadje i. t. d. — s kratka, naše gmajne so prava zaveščišča za pohujšanje otrok.

Živina pa sama na sebi prepuščena sili in v haja rada po naravnem nagonu na bližnje senožeti ali njive v škodo, ker jih popase. In naj jo ugleda pastirček! To ti vpíje, preklinja in neusmiljeno pretepa ubogo in nedolžno žival! kar bi sam zaslužil, prenašati mora žival. Na ta način se stvari le škoduje! Kolikokrat ne izvirajo tudi sovrašstva med sosedi in pravde radi tega? Taka pasa ne prinaša primernega dobička! Količkaj skrben kmetovalec se pa tudi ne more in ne sme z užitkom iz današnjih gmajn zadovoljiti! Osobito način porabe naših gmajn nas kaže pred svetom še jako zaostale v splošnem napredku. Kako pa zares te prazne in v nekaterih krajih toli obsežne gmajne žalijo srce zavednega človeka, sosebnost tujca, ko pride v naše kraje. Čudeč vpraša se vsak, je li to mogoče, da se še dandanes toliko slabo obdelanega in slabo vporabljenega sveta v nas nahaja, ki bi lahko dajal, če bi se umno obdeloval, prave in lepe dohodke? In pritrditi mu moramo!

Dalje prihodajič.

Vinska trta.

„Vinograd obdel'vati
Slovenec vsak 'ma znati;
Kdor delal prav ne bó,
Naj pije pa vodó.“

Vinska trta je grm s kolenčastimi vejami, katere se spenjajo s svojimi žvegeljnu podobnimi cočicami (viticami) po drugem grmovji in drevji, če ji ni človek nalašč za to kola postavil. Listi so dolgo peceljnatí, okroglo črčasti, 3—5 krpi, neenako in debelo napiljeni; spodaj so kosmati, dokler so mladi.

Mali, rumenkasto zeleni cveti izrastó v gostih kitah, diše prijetno, resedi podobno ter imajo peterozobčasto čašo in pet venčevih lističev, ki pa imajo to čudno posebnost, da niso pri dnu zrasteni, kakor je to pri drugem cvetji, ampak pri vrhu. Venec čepi tedaj na vseh petih prašnikih in na pestiči, kakor okrogla strešica. — Plod (jagoda) je dvojno- do četverosemensk (pečkast), vrlo sočnat, vrezno sladek in navadno podolgovat. Po barvi je grozdje ali rumenkasto, svetlo zeleno, rudečkasto ali pa modro.

Vinika ali divja vinska trta je posebno pripravna za vrtne utice in za zakrivanje golih sten. Jagode so ji zeló trpke.

Prvotni dom občé priljubljene vinske trte je Azija. Že Noe je pripravljajl iz njenega ploda pijačo.

V južnem Kavkazu nahajajo se še dandanes najlepše in največje trte (tudi podivjane), na katerih izrastejo grozdi po 5 do 7 kg. težki. Podnebje ji tam posebno ugaja, ker jo orjaško pogorje varuje severnih vetrov, v tem ko okoli ležeča morja po letu vročino izmanjšujejo; kajti

ta plemenita rastlina pozebe v trdej zimi in usahne v prehuđej vroćini; tedaj ljubi najbolj zmerno podnebje, vroći in mrzli pas pa sta ji pogubna.

V Evropo so prinesli Fenićani vinsko trto iz Azije in sicer na južno Francosko že 600 let pred Kr., na Grško pa okoli 180 l. pred Kr., od koder se je raznesla po Italiji. Rimski cesar Domicijan je bil sicer prepovedal trto, a dobri cesar Prob, ki je sam rad vino pil, zapovedal je nasaditi jo za Renom in po Panoniji. Takrat so jo zasadili po Slovenskem, Hrvatskem, Ogerskem in Srbskem. — Vinska trta ima tudi mnogo sovražnikov; skoro najhujši je trtna uš, ki je pokonćala že mnogo goric. Da se ne bi širila ta škodljivka, razglašena je državna postava s 3. aprila 1875. Kjer in kadar se začuti ta kvarljiva žival, povsod in vselej treba povedati okrajnemu glavarstvu, katero pošlje večše može, da pregledajo in preišćejo. Ako se jim zdi nevarno, prepovedo trsje izvažati ter, ako je treba, ukažejo vinograde razsaditi in trte poruvati. Kadar je tako, plaća se gospodarju za kvar odškodnina, katero mu zložijo vsi vinogradniki njegove dežele.

(Ali to že ni zdaj več obićajno. Vinograd se prepusti svoji osodi. Koliko znajo ućenjaki do zdaj, kaže od trtne uši napaden vinograd zasajati z amerikanskimi trtami. Te dni je bilo na Dunaji zopet posvetovanje imenitnih mož o tej nesreći. K temu posvetovanju je bil povabljen tudi deželni odbornik kranjski, g. dr. Vošnjak, kterega spis že danes prinašamo. Vredništvo.)

Piše se nam:

Izpod Kamniških planin 9. avg. — Ljubi Dolenjci! Većkrat sem vam že kakošno povedal. Zato bi pać ne bilo prav, ako bi vas pozabil sedaj, ko nisem med vami, ampak bivam za nekaj ćasa med vašimi dobrimi prijatelji — krepkimi Gorenjci. — Pa kaj naj vam napišem zanimivega? Skoraj ne vem; ali kaj se bode le našlo.

Prehodil sem lepe kraje od Kamnika do Tržića. Posebno mi je dopala velika pridnost tukajšnjih prebivalcev: delajo ti res kakor ćrvi od zgodnjega jutra do pozne večerne ure. Marsikacemu Dolenjcu bi bili lahko v krasen izgled. Pridna roka pa dobro srce, prijatelj, so tiste ćudodelne reći, ki ćloveku pripomorejo k pravej sreći. In res je videti, da so todi ljudje precej imoviti. Le nekaj sem zapazil, v ćemur jih vi Dolenjci, nikar ne posnemajte: — tisti vragovi „šnops“ se popiva pri mnogih preveć ćrez mero. Pripovedovalo se mi je, da je spravil že veliko prej trdnih hiš na boben, veliko gospodarjev v zgodnji grob in nekaj fantov v jećo. Pać žalostno! — Govejo živino redć većinomoma doma

prav dobro in imajo res lepo — dokaj lepšo kakor Dolenjci sploh, ki jo le preveć postijo — na paši. Letino bodo imeli precej dobro. Rži in pšenice so našeli malo — ali bila je plejnovita. Najbolj trda jim bode za klajo, kajti huda suša meseca maja je seno pritisnila tako, da se je res malo nakosilo. Će tudi otava kaže nekaj bolje, bode vendar le tesno šlo s krmenjem, ker je tudi slame malo. Jako veliko pa je letos povsod sadja, polno ti je vsako drevo, jablana, oreh, ćešplja, da komaj nosi. Koliko pa odleže pri hiši sadje, bode naj že frišno ali suho, naj se napravi mošt ali skuha žganje, ve pameten gospodar! Zato, Dolenjci, vam rećem vnović, s sadjerejo se pećajte bolj in pridnejše kakor doslej. Z Bogom, da se zopet vidimo zdravi!

Iz Dobropolja dne 6. avg. Drage „Dol. Novice!“ Ne morem zamolćati, kako slaba letina je pri nas. Vsak strmi in obžaluje, ko vidi naše polje vnićeno od nesrećnega ćrva. V naši obćini Podgora je ta nesrećna žival polje tako vnićila, da stari možjć ne pomnijo take nesreće; posestniki tožijo drug drugemu, pa kaj pomaga to! Druge pomoći ni, kakor da bi se škoda cenila in nesrećnim posestnikom davek odpisal. V dveh preteklih letih smo bili zadeti po nesrećni toći, sedaj nam pa ćrv žuga vse pokonćati. Po toći zadetim se nam je — hvala Bogu davek polajšal; tudi sedaj bomo prav hvaležni, će se nam tudi v tej nezgodi pomaga. — Pšenic in jećmena je polovico manj od prejšnjih let. Omeniti moram še, kar so „Dol. Nov.“ pisale v št. 6 in 7: da je bolje, da se živina v hlevu zmiraj krmi, kakor bi se po pašnikih gonila. In res! tudi pri nas smo se branili na vse ćine, pa brez vspeha; sedaj pa imamo že bolje rejeno živino, kakor popreje. Vsaki posestnik, se vé, da mora taćas eno ali dvoje živine manj imeti, dokler ne bomo po pašnikih grmovja posekali, kjer se bo potem veliko krme napravilo in živina dobro krmila.

Iz Ljubljane 10. avgusta. — Ćudno snidenje. Prav romanu podoben slućaj se je te dni dogodil. Tukaj sta namreć brat in sestra, ki do šestiga t. m. drug za drugiga nista vedela, dasi ravno je brat star že 28 let, sestra pa 22. Vzrok je menda ta, ker sta bila obadva rojena v deželni porodišnici in od tam vzeta na deželo. Fant, tako imenovani rejenćek, je prišel v materin rojstveni kraj, dekile pa v drugi kraj. Tudi za mater nista nič vedela, će jo še imata ali ne. Še le pred 6. leti je zvedel fant za njo, dekile pa še le ta dan kakor za brata. Naklućje je menda hotlo, da so od dekleta v papirnici v Velćjim (dasiravno je bila že tam 10 let) zahtevali poselske bukvice. Gre toraj k dotićnemu duhovnu bolnišnici po krsten list, da bi šla ž

njim k županu, tam jo opomnijo, da ima tudi enega brata tukaj, dekleta se zavzame, ker še nikdar od njega čula ni, ko ji pa le zatrjujejo, da je to gotovo, se ji zbudi neizrečena želja, poznati ga; to se prav lahko zgodi, ji reko, ker je tukaj na mitnici v službi. Urno se odpravi ter gre prašati na bližnjo mitnico, kje da je Pavšnar, bil je pa ta dan ravno prost; povejo ji pa tam kje da stanuje, dekleta tje krene, ter ga res najde ravno pri kosilu. Ko stopi v družbo, pozdravi, (je namreč že oženjen) ter pristavi: „ne vem ali sem prav prišla ali ne?“ „H komu ste pa namenjeni?“ ji brat odgovori. „K Pavšnarju“ mu dostavi. „Ta sem pa jaz“ ji reče. Komaj dekleta te besede začuje, ovije se mu okrog vratu, poljubovaje ga rekoč: „Ti si toraj moj brat!“ Brat vgovarja da to ni mogoče, ker še nikdar od nobene sestre čul ni. Ko mu pa le zatrjuje in mu listek pokaže, se prepriča in oba z družino se veselja razjokata, ker vsakteri z med njiju je mislil, da je edini. Tudi babica, (njihova stara mati) je samo za fanta vedela. Prav čudno je to, ker zadnjih 10 let nista bila dalje kakor eno uro vsaksebi, in je brat v temu času tudi že v papirnici bil, in vendar je bilo skrito pred njima. Ne mislite pa, da je to kakova zmišljarija, ampak gola resnica, ker pisalec teh vrstic oba osebno pozna, ker sta z omenjenim bratom v eni službi, in vse to mu je brat sam pripovedoval, in ko bi hotel še kateri slučajno v Ljubljano prihajoč z omenjenim bratom govoriti, mu bo prav z veseljem vse to potrdil. A. V.

Iz Velčega pod Ljubljano. — V 15. številki „Dol. Novic“ od 1. t. m. je spis „Mala obrtnija ali rokodelstvo na Dolenjskem“. Gospod pisatelj dotičnega članka med drugim omenja tudi papirne tovarne g. Valentina Krisperja v Njivicah pri Radečah, ter pravi, da ima 1 parni in 2 vodena stroja. Iz tega se razvidi, da gosp. pisatelj še ni videl one tovarne in niti pozvedel dosti o njej. Potem tudi pravi, da ima 342 delavcev in 487 delavk. V resnici pa ima res 27 delavcev in 65 delavk, tedaj skupaj le 92. — Pri nas je tudi papirtovarna, katera vem, da je že večinoma znana. Ta z 6 parnimi in 7 vodenimi stroji mnogovrsten papir izdeluje, pa nima osem sto delavcev.

Dostavek vredništva: Ta dopis smo sprejeli radi tega, ker nam je na tem, da le resnico pišemo. Od kod pa smo neki vzeli to, da je v tovarni domoljubnega gospoda V. Krisperja v Njivicah pri Radečah toliko delavcev in delavk? Iz uradnega poročila od leta 1880, katero je izdala trgovska in obrtnijska zbornica v Ljubljani. Na take knjige se moramo vendar zanašati. Sicer pa stvar radi poravnamo, če nam slavno fabriško vodstvo

natančneje poroča. Kajti to število se ne menjava le od leta do leta, ampak celó od dné do dné. Mi za svojo osobo privoščimo vsem tovarnam po Dolenjskem veliko delavcev in veliko zaslužka, posebno pa tistim, ki so v narodnih rokah.

Domáče vesti.

(Imenovanja.) Na novomeško gimnazijo pride za profesorja g. Sturm iz Dunaja. Gosp. Weiss in Dolenjska rojaka gg. Bartel in Pavlin postali so profesorji v Ljubljani.

(Izpraznjenih) je več deželnih ustanov po 50 gld. na leto za uboge hirajoče deželane. Deželni odbor je z okrožnico od 27. decembra l. 1882 pod št. 6011 vsem župnijskim uradom in vsem županstvom na Kranjskem objavil, komu in pod katerimi pogoji so te ustanove namenjene in kam se je treba obrniti za podelitev teh ustanov.

(Ogenj) nastal je 2. t. m. v Žabji vasi pri Novem mestu. Ob polu 11. uri zvečer jela je goreti pri „Petriču“ hiša in hlev. Nevarnost bila je velika, vendar se je prostovoljne požarne brambice Novomeške, ki je takoj na pomoč prihitela, posrečilo, ogenj kmalo zadušiti ter s tem nevarnost odstraniti. — Ne moremo si kaj, da ne bi priporočili vsakej večji občini osnovati si požarno brambo, ker je v sedanjih časih to jako potrebno. Ker pa to vsakej občini ni mogoče, naj bi tedaj óne občine, katere si same ne morejo umisliti enaki zavod, podpirale isto društvo požarne brambe, katero je v njihovi bližini in jim gotovo pri vsakej nevarnosti oguja na pomoč prihiti vsaj z malo letno svoto za nakup novega orodja, katerega se gotovo pri vsakem požaru nekaj pohabi.

(Poddružnica sv. Cirila in Metoda v Loškem potoku.) Upisani so ustanovniki iz Loškega Potoka sledeči gg.: A. Žgur, župnik; Fr. Kovač, trgovec; J. Knavs, župan; J. Gregorčič, J. Krdiš, posestnika, in M. Benčina, trgovkinja; iz Drage pa gg.: Fr. Kadunc, župnik, P. Turk, župan; A. Turk, V. Turk, B. Turk in J. Mihelič, posestniki. Razven navedenih 12 ustanovnikov je vpisanih tudi 63 letnih udov in 74 podpornikov. Do sedaj nabrana vsota znaša 183 gld. 90 kr., od katere se je že odposlalo družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljano 179 gld., torej ostaja še znesek 4 gld. 90 kr. Iz tega kratkega podatka se lahko razvidi, da je vsota, nabrana v našem kraju v primeri z doneski drugih večjih krajev, imajočih ugodnejše materijalne razmere, res precejšnija.

(Iz Mokronoga.) Pravila podružnice družbe sv. Cirila in Metoda za Mokronog je c. kr. ministerstvo odobrilo. Pristopilo je temu društvu

že precej udov iz Mokronoga in okolice, a upati je, da jih v kratkem pristopi še kaj več. V odbor bili so voljeni gospodje: Anton Zorc, župnik prvosednikom; dr. Fran Škofic, blagajnikom in Andrej Grčar, tajnikom.

(Umrli) je po kratki bolezni g. Jagrič, c. kr. okrajni glavar v Črnomlju.

(Iz Šmartna pri Litiji.) Naša požarna bramba je priredila v dan 1. avgusta tombolo. Vreme se je sicer kislilo držalo, a proti petim popoldne se je Gorenjec že smejal — in ljudstva se je zbralo lepo število; to kaže čisti dobiček 220 gld. 16 kr. Menda ne bo dosti več primanjkovalo, kajti nova brizgalnica se bode kmalo naročila. Stala bode z vso pripravo do enajst sto gold No, saj dobra brizgalnica je tudi res potrebna.

(Iz Toplic) se nam poroča: Zadnje nedeljo 8. t. bil je za naše mirno kopališče jako vesel dan: Novomeška meščanska straža primarširala je k nam v polnem orožji in sè svojo izvrstno godbo. Popoldne so imeli vrli stražani na trgu pod milim nebom sv. mašo in domači kakor i kopelni gostje občudovali so o tej priliki strogo vojaško kretanje in posebno točno streljanje naših sosedov. Popoldne bratili so se naši gasilci in kopelni vojaki pri dobri kaplji in slastni pečenki z dragimi gardisti, rekla se je marsikatera domoljubna beseda in slednjič vrtili so se sè svojimi izvoljenimi po krepkih zvokih lastne godbe, da je bilo veselje. Prišlo je tudi mnogo drugih gostov iz Novega mesta in Žužemberka in od drugodi in vse je obžalovalo, da so gardisti in njih godba že z mrakom odšli. Pa kaj se če, vojak mora biti vojak! — Novomeška garda imela bode odslej še večji pomen, ko bode mo morali tudi osiveli možje v črno vojsko: gardisti nam bodejo dobri učitelji pri vaji v orožji. Toda eno bi se upal pri tem omeniti, mi bi se namreč vsem poveljam privadili prej in lažje v našem domačem jeziku kakor v nemškem, ter bi že zato tudi njim ne škodilo, ko bi imeli tudi slovensko komando. Pa o tem se še pomenimo; za sedaj jim od srca kličemo: da se skoro zopet vidimo! Topličan.

(„Dolenjsko pevsko društvo“) ima v nedeljo 15. t. m. popoldne izlet k gospéj Oblakovi v Šmihel. Ker nam vrli pevci in pevke gotovo podadó obilo slastnega užitka, upamo da ne bode manjkalo prijateljev slov. petja tudi iz sosednih krajev.

(Z Jesenic ob Savi.) Dne 22. jul. so potegnili nepoznanega utopljenca, blizu 24 let starega, ki ni imel družega na sebi, kakor samo srajco, blizu nad Jesenicami iz Save.

(S Krškega.) Znani iskalec starin gosp. Pečnik je pred kratkim našel pri Veliki vasi

Leskovške fare znamenit rimsk grob še popolnem ohranjen, katerega je meščanski učitelj g. Jos. Bezljaj prav dobro in lepo narisal, da so bili učeni gospodje na Dunaji, kamor so naris poslali, obema lepo zahvalo izrekli.

(Volitve v cestni odbor) v Žužemberku so se na novo razpisale.

(Nesreča), ki se je pripetila koncem julija v Zavrstniku, vasi kake pol ure od Šmartna. V 28. dan julija gre kmetska mati na polje, popustivši speča fantiča, jednega 3, a družega jedno leto starega, sama doma. Kmalu mej delom zapazi, da se iz hiše gost dim vali. Urno hiti domov ter v svojo žalost zapazi v zibelki jednoletnega otroka vsega v plamenu. Starši bratec zažgal je bil zibelko. Ogenj so sicer pogasili, a otrok bil je na desni strani grozno sežgan, tako da se mu je videl ves drob. V 30. dan julija t. l. umrl je ubožček po groznih mukah. Ta žalostni dogodek bodi vsem starišem v nauk, da ni nikdar puščati otrok brez varstva.

(Koruzna uš). Kmetijska podružnica v Brežicah naznanila je v Gradec, da v ondotnem okraji vsa koruza (debelača) hira in usiha, ker jo izpodjedajo neke male živalice. Ta živalica, na Štajerskem tako malo poznana, kakor še pred nekoliko leti filoksera, je koruzna uš — (Maiswurzellaus). Doslej opazovala se je na Francoskem, Italijanskem, Dolenje-Avstrijskem in Kranjskem, kjer je napravila veliko škode. Kjer se je koruzna uš zaplodila, se takoj na koruzi pozna, kajti slednja prične rumeneti, hirati in ostane neplodna (ne požene steržev.) Na Štajerskem prikazala se je koruzna uš prvokrat 1877. leta pri Cmureku in pri Radgoni. — Koruzna uš nahaja se okolu koruznih korenin. Ako se v okuženi njivi izruje koruza, ki nema niti sterža niti cvetja, in otrese zemlja, vidi se s prostim očesom okolu korenin veliko vijoličastih in rumenih okroglih ušij, z drobnogledom se tudi vidijo drobna jajčika tega škodljivca. Sredstva proti koruzni uši doslej ni družega, kakor da se koruza poruje in korenine požgo.

(Pretep ob novi maši.) Slovenci se povsod veselé, kedar je v fari nova maša. Ponosni so župljani, da so izredili sina, ki bode toliko koristil v farah, kjer bode deloval. Tako so si večinoma mislili tudi Leskovčani, ko so imeli 25. julija novo mašo, katero je daroval č. g. Vrhovšek. Fantje pa niso bili teh lepih misli. V neki krčmi začeli so se prepirati; žandarmi so jih prišli miriti, pa so jih tako napasti nameravali, da je bilo njihovo življenje v nevarnosti. Zato so morali streljati na nje, in zadeli so 2 fanta tako močno, da sta umrla. — Nesrečni fantje, ki le v prepiru in vinu veselja iščejo!

Smešnica.

Dva kmeta pri zdravniku. Slovašk in madžarsk kmet se snideta pri zdravniku. Slovaka je noga bolela, Madžarja tudi. Dokler ni nehal zdravnik Slovaku bolne noge drgniti, je ta prevelike bolečine vpil, da je bilo strah. Na to začne zdravnik nogo Madžarju drgniti. Revni Slovak se napravlja stanico zapustiti, ter misli: tolike bolečine sem trpel, ko je meni noge drgnil, zdaj naj pa še Madžarja poslušam. Ali glej, Madžar možko tobak puha in ne črhne ne besedice. Slovak se mu ne more načuditi, ter ga odhajaje popraša: kako da je drgnjenje, ki je njemu toliko bolečin prizadevalo, tako lahko trpel? „Eb-adta!“ pravi Madžar, „misliš li, da sem jaz tako neumen, kot ti? Jaz sem mu dal zdravo nogo drgniti, ne pa bolne.“

V mesecu juliju v Novomestu vračujoča se pisma:

Michael Spitznogel, Vrtače — Michael Seifer, Gurkfeld — Frz. Šklekove, Unser Fritz Gelsenkirchen — Julio Ogris, Prag — Franz Klemenčič, Coloredo N. Amerika — Neža Klopčar, Ljubljana — J. Lapajne, Krško — Terezija Nachtigall, na Studenem — Mica Prach, Smečič št. 12. — Agnes Braidich, Warasdin — Ana Jungviht, Vinkolce — Marie Riedmüller, Sellrain — Maria Zupančič, Spodboršta — Urša Kaplan, Crešnice — Urša Kenaus, Veliko Merašič.

Listnica uredništva: Gosp. V. C. G. v Lj. Za to šteč. prepozno. — Gosp. Dr. A. K. in A. W. iz Šp. Prihodnjich.

Loterijske srečke.

Trst	31. julija	9	12	73	56	69
Gradec	7. avgusta	90	48	73	63	57

Dva vinska soda

po 40 vedrov, posebno dobra, sta na prodaj v Škerlevem pri Št. Rupertu. [73]

Laneno seme in oves,
tudi norice (beladone) kupuje v vsaki množini

Marija Rohrmann

v Novem mestu in [69-2]

V. H. Rohrmann,
preje Jos. Strzelba v Ljubljani.

Ruska esenca

za kurja očesa

odstrani gotovo vsa kurja očesa, bradavice, žulje in vse nepravilne kožne snovi, in to brez bolečine in nevarnosti. — Cena steklenici 35 kr. — Dobiva se pri

Dominik Rizzoli-ju, [71-2]

v lekarni pri „Angelju“ v Novem mestu.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Za ude bratovščine večnega počestčenja svetega Rešnjega Telesa in za tiste, ki prvo sveto obhajilo opravljajo i. t. d. je posebno priporočljiva molitvena knjiga

Kruh nebeški

ali

Navod pobožno moliti in častiti presveto Rešnje Telo

s trojno mašo in drugimi navadnimi molitvami
Spisal Janez Zupančič, župnik

Tretji zopet pomnoženi in zlepšani natis.

Izdavanje knjige „Kruh nebeški“ ima dvojen namen, in sicer v prvi vrsti razširjanje dobre v resnici priporočena vredne knjige, v povzdigo pobožnosti do najsvetejšega zakramenta; v drugi vrsti je pa čisti dobiček odločen v podporo dobrodelnemu „Vincencijevemu društvu“. Knjiga je popoln molitvenik za vsakega kristjana in se odlikuje posebno z bogato zbirko spodbudnih molitev na čast presvetega Rešnjega Telesa. — Novi natis obsega tudi „Šestnedeljsko pobožnost sv. Alojzija“.

Cena je knjigi vezane v pol usnji 70 kr.; vse v usnji 90 kr.; vse v usnji z zlato obrezo 1 gl. 20 kr.

Katoliška bukvarna v Ljubljani

[45-3] Stolni trg šteč. 6.

Svarilo.

Ker se pod mojim imenom šivalni stroji (mašine) toda slabše kot moji, od tukajšnjega agenta prodajajo, svarim tedaj vsakega častitega kupca od tega se prevartiti pustiti.

Šivalne mašine.	Šivalni stroji.	Šivalne mašine.
	Najboljši Howe-, Singer in Cirkular šivalni stroji z 5 letnim poročtvom (garancijo) prodaja od 40 gl. naprej. Da so moji šivalni stroji posebno dobri, znajo tisti častiti kupci pričati, kateri jih že 10 do 18 let rabijo.	
	Šivalni stroji.	

J. OGOREUTZ,

v Novem mestu. [2-8]

Federn Matrazen	Federn Matrazen	Federn Matrazen
	Tudi prodaja od 7 do 8 gld. lesene Federn Matrazen od glv. e. k. priv. tovarne iz Dunaja, katere drage „Drat Matratzen“ popolnoma nadomestujejo.	
	Federn Matrazen	

Trgovski učeneč,

14 let star z dobrimi spričevali, zmožen slovenskega in nemškega jezika, vsprejme se takoj v prodajalnici mešanega blaga pri

Av gust Kunc-u v Črnomlji. [72]

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.